

20 év Európában

– Németország és Ausztria köszönete a '89-es határnyitásért –

Idén se szeri, se száma azoknak a rendezvényeknek, amelyek 1989-re, a rendszerváltás évére emlékeznek. Németország és Ausztria érthető módon különösen kitesz magáért e téren: mindkét ország látványos programokkal fejezi ki háláját Magyarországnak és más kelet-európai országoknak a vasfüggöny szellemi és fizikai fölszámolásában nyújtott hathatós segítségért: a tematikus konferenciák és publikációk elsősorban a politikai elithez és a szakmához, a fesztiválok a nagyközönséghez szólnak.

Erre a kétféle köszönetmondásra Németország részéről kiváló példa a Goethe Intézet márciusi nemzetközi konferenciája, amelyet Berlinben rendezett *Szabadság egy pillantásra: Európa 1989/2009* címmel, valamint a Német Külügyminisztérium májusi-júniusi, Lengyelországot, Csehországot, Szlovákiát és Magyarországot beutazó multimédiális eseménysorozata.

A berlini fal utolsó órái

A berlini konferencia, amelynek alcíme *Egy remény története – egy illúzió vége?* volt, 1989. november 9-ét, a berlini fal leomlásának napját választotta kiindulópontul. Jóllehet ez a dátum kortörténeti szempontból csupán az Európában bekövetkezett társadalompolitikai változások egyik állomása, kiváló viszonyítási alapként szolgál olyan kérdések megválaszolásához, mint az, hogy hol tart az egyesült Európa ma? vagy hogy milyen gazdasági és politikai hatások érvényesültek az elmúlt két évtizedben? Az *Osteuropa* című folyóirat tematikus duplászámot jelentetett meg a berlini előadók és még sok más felkért szerző cikkeiből. A politikai és kulturális élet szereplőit egy asztal mellé ültető háromnapos rendezvény résztvevői között ott volt Ivaylo Ditchev bolgár kultúranropológus, Markus Meckel német parlamenti képviselő, Paweł Machcewicz lengyel történész, Martin Porubjak szlovák dramaturg és színházi rendező, Aleš Šteger szlovén költő, Jiřina Šiklová cseh szociológus és sokan mások. Magyarországot Csák Ferenc, a Kulturális és Oktatási Minisztérium államtitkára és Greskovits Béla történész, a CEU professzora képviselte.

A német külügy ezzel szemben elsősorban a fiatal, az 1989-et és a megelőző időszakot csupán a történelemkönyvekből ismerő közönséggel keresi a párbeszédet. A május 29-én Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter jelenlétében, a prágai Wenzel téren útjára bocsátott multimédiális rendezvénysorozat négy hét alatt bejárja Varsót, Gdańskot, Pozsonyt és Budapestet. Steinmeier a *Népszabadságnak* június elején így nyilatkozott a rendszerváltás jelentőségéről: „Honfitársaimhoz hasonlóan nagyon hálás voltam a magyar vezetés bátorságáért. A szögesdrót-akadály megnyitása volt az első rés a berlini falban. Amikor pár hónappal később, 1989. november 9-én ledőlt a berlini fal, mindnyájan sejtettük: az elnyomó keletnémet rezsim ideje végleg lejárt.” Ez akár a rendezvénysorozat motója is lehetne, amelynek központi üzenete az, hogy

foró: Bogdán Csilla

Szabadtéri kiállítás Budapesten 2009-ben

a demokratikus fordulat és az újraegyesített Németország nem jöhetett volna létre a többi államban zajló, a szabadságért és demokráciáért folytatott küzdelem nélkül. Az ezt megjelenítő, több bejárható kockából és színpadból álló interaktív pavilon június végén érkezik Budapestre, ahol a nagyközönség június 25. és 27. között, a Városháza parkban ismerkedhet meg a húsz évvel ezelőtti eseményekre emlékező modern installációval. Ugyanitt filmvetítések, vitaforumok, a megcélzott nemzedék ízléséhez igazodó koncertek is lesznek, és az egész programot egy igazi nagy záróbuli koronázza meg.

Május végén Ausztriában szinte egyidőben került sor két konferenciára. Az *1989–2009: útra kelés egy új Európába* helyszíne a bécsi Hofburg, az *Európa 1989–2009*-é pedig a salzburgi Stefan Zweig Center volt. Az Osztrák Külügyminisztérium konferencia-felhívása vitára, új impulzusok és ötletek közös kidolgozására invitált, hiszen – így a felhívás – „*történelmünk és jövőnk mi magunk vagyunk. A külpolitika mint az egyének és a népek közötti alapvető kapcsolat valamennyiünk közös ügye.*” A magas rangú politikusokból és neves kortanúkból álló illusztris vendéglistát felvonultató kétnapos rendezvény hangvételét jól mutatja, hogy a *Wiener Zeitung Nostalgia a Bécsi Hofburgban* címmel közölt cikket róla. A megnyitón Heinz Fischer osztrák szövetségi elnök és Michael Spindelegger külügyminiszter hasonlóan személyes hangvételű beszéddel emlékezett a húsz évvel ezelőtti eseményekre, míg a második nap záróeseménye az egyetemistákkal folytatott beszélgetés volt arról, hogy számukra ma mit jelent 1989 – a témáról olyan tekintélyekkel cserélhettek eszmét, mint Franz Vranitzky vagy Emil Brix. Magyar részről Konrád György író és Inotai

András professzor, az MTA Világgazdasági Kutatóintézet igazgatója vett részt a hofburgi rendezvényen.

Az osztrák külügy önálló honlapot szentelt az 1989-es esztendő eseményeinek és az átalakult Európának, amely a www.1989-2009.at webcímen érhető el.

A salzburgi Európa Kongresszus másként vonultatott fel nagy neveket, és a politikai és kulturális nézőpontok együttes felmutatása révén lett igazán izgalmas. A programra az Európai Unió Tanulmányok Salzburgi Központja és a Stefan Zweig Központ közösen hívott előadókat – így egyetlen nap leforgása alatt uniós politikusok, egyetemi oktatók, kulturális szakemberek és írók válaszait lehetett

hallani arra a központi kérdésre, hogy milyen remények, vágyak, elképzelések és kezdeményezések születtek meg 1989 végén és 1990 elején – és mi lett belőlük mára. Az első rész a keleti blokk országaiban végbe ment politikai és gazdasági változásokat vetette össze a Brüsszelben és Bécsben kidolgozott stratégiákkal – a londoni osztrák nagykövet asszony, az osztrák külügyminisztérium tisztviselői, Bosznia-Hercegovina EU-megbízottja és a salzburgi egyetem kutatói egymás után és egymással vitázva fejtették ki nézeteiket. A magyar perspektívát Bozóki András és Miszlivetz Ferenc képviselte. A kulturális blokkban az 1898-es és a húsz évvel későbbi kulturális stratégiákról osztrák szemszögből Annemarie Türk, a Kultur-Kontakt Ausztria egyik vezetője, német szemszögből pedig Christoph Bartmann, a Goethe Intézet müncheni központjának képviselője beszélt. További szereplők voltak Fegya Filkova bolgár költő és fordító, Boris Buden horvát író és filozófus és Dalos György. Dalos volt a nyitóest irodalmi programjának főszereplője is *Felgördül a függöny. A diktatúrák vége Kelet-Európában* című könyvével, amely eddig csak németül látott napvilágot.

Nagy Márta